



## I Увод

Мобилни сукоб закона у међународном приватном праву настаје када се протеком времена мењају чињенице на којима се заснива варијабилна тачка везивања одговарајуће колизионе норме и то тако да она (колизиона норма) у различитим временским тренуцима одређује различите правне поретке меродавним за регулисање једног приватно-правног односа са елементом иностраности.<sup>1</sup>

Примена права места налажења ствари (*lex rei sitae*) представља опште прихваћено колизионо решење за стварноправне односе у упоредном међународном приватном праву и важи како за покретне тако и за непокретне ствари.<sup>2</sup> Када је реч о стварним правима на покретним

1 Упор. Тибор Варади, Бернадет Бордаш, Гашо Кнежевић, Владимир Павић, *Међународно приватно право*, Београд, 2007, стр. 192; Тибор Варади, „Conflict mobile у међународном приватном праву“, *Годишњак – Сарајево*, 1977, стр. 359 и даље; Александар Јакшић, *Међународно приватно право*, Београд, 2008, стр. 312; Маја Станивукковић, Мирко Живковић, *Међународно приватно право*, Београд, 2008, стр. 283 и даље; Ана Купман, „Conflict mobile: упоредноправна разматрања и могућа решења“, у: Весна Ракић-Водинелић, Гашо Кнежевић (уредници), *Liber amicorum Добросав Мићровић*, Београд, 2007, стр. 353 и даље; Jan Kroppholler, *Internationales Privatrecht*, 4. Aufl., Tübingen, 2001, стр. 182; Bernd von Hoffmann, Karsten Thorn, *Internationales Privatrecht*, 9. Aufl., München, 2007, стр. 213 и даље; Abbo Junker, *Internationales Privatrecht*, München, 1997, стр. 194 и даље; W. Wengler, „Skizzen zur Lehre vom Statutenwechsel“, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht (RabelsZ)*, бр. 23/1958, стр. 535 и даље.

2 Вид. чл. 18 Закона о решавању сукоба закона Републике Србије (*Службени лист СФРЈ*, бр. 43/1982, 72/1982 и *Службени лист СРЈ*, бр. 46/1996; даље у фуснотама: ЗРСЗ); чл. 18 Закона о међународном приватном праву и поступку Републике Словеније из 1999. године, *Урадни лист Републике Словеније*, бр. 56/1999; чл. 87 Закона о међународном приватном праву Белигије из 2004. године (текст овог закона на енглеском језику је објављен у *RabelsZ* 70, 2006, 358 и даље); чл. 127 холандског Грађанског Законика, 10. Књига, од 19. маја 2011. године (текст овог закона на енглеском језику објављен је у *Yearbook of Private International Law*, Volume 13/2011, 657–694); чл. 43 Уводног закона за Грађански законик Немачке из 1986. године (BGBl. I S. 2494; 1997 I S. 1061); чл. 64 Закона о међународном приватном праву Бугарске из 2005. године (објављен превод закона на немачки језик у *RabelsZ* 71, 2007, 457–493); чл. 13 Закона о општим правилима за одређивање меродавног права Јапана из 2006. године (текст овог закона на енглеском језику објављен је у J. Basedow, H. Beum, Y. Nishitani (ed.), *Japanese and European Private International Law in Comparative Perspective*, Tübingen, 2008, стр. 405–419); чл. 23 Закона о међународном приватном праву и поступку Турске из 2007. године (закон на енглеском језику доступан на [http://www.ispramed.it/root/wp-content/uploads/2012/10/ipp1\\_turkey.pdf](http://www.ispramed.it/root/wp-content/uploads/2012/10/ipp1_turkey.pdf), 3.4.2013.); пар. 31 Закона о међународном приватном праву Аустрије из 1978. године; чл. 51 Закона о реформи система међународног приватног права Италије из 1995. године; чл. 3097. Грађанског законика Квебека из 1991. године; пар. 21 Уредбе са законском снагом о међународном приватном праву Мађарске из 1979. године; чл. 100 Закона о међународном приватном праву Швајцарске; чл. 3536 Закона бр. 923 из 1991. године који представља четврти део Грађанског законика Луизијане. Аустријски, италијански, квебешки, мађарски, швајцарски и луизијански закони

стварима, место налажења покретне ствари представља варијабилну тачку везивања, тако да мобилни сукоб закона настаје када оне мењају место (државу) свог налажења. Ако се покретна ствар премести из једне државе (ранији *lex rei sitae*/стварноправни статут) у другу државу (актуелни *lex rei sitae*/стварноправни статут), пре него што су стекли сви неопходни услови за стицање или престанак стварног права, настаје мобилни сукоб закона који се у литератури означава квалификованим мобилним сукобом закона,<sup>3</sup> а целокупна правна ситуација у којој се он јавља отвореним чињеничним стањем.<sup>4</sup> Питање које се поставља гласи: За који тренутак треба везати место налажења покретне ствари, односно да ли је меродаван ранији или актуелни стварноправни статут?

Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља Републике Србије (ЗРСЗ) није решио проблем мобилног сукоба закона. Чл. 18 ст. 1 ЗРСЗ садржи опште колизионо правило које упућује на примену права места где се ствар налази и које важи и за непокретне и за покретне ствари: „За својинскојравне односе и друга њрава на ствари меродавно је њраво месџа ѓде се ствар налази.“<sup>5</sup> Овом одредбом није

могу се наћи преведени на српски језик код М. Живковић, *Међународно ѓривајно ѓраво – националне кодификације*, Београд, 1996.

- 3 Вид. J. Kropholler, *нав. дело*, стр. 524–529; Karl Kreuzer, „Gutachtliche Stellungnahme zum Referentenentwurf eines Gesetzes zur Ergänzung des Internationalen Privatrechts – Sachenrechtliche Bestimmungen“, у: Dieter Henrich (Hrsg.), *Vorschläge und Gutachten zur Reform des deutschen internationalen Sachen- und Immaterialgüterrechts*, Tübingen, 1991, стр. 56 и даље; Christiane Wendehorst, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 10, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Art. 1–46), Internationales Privatrecht*, München, 2006, Art. 43 Rn 133–177 (даље у фуснотама: C. Wenderhorst, *MünchKomm, Art. 43*); Hans Stoll, *Internationales Sachenrecht*, J. von Staundingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Berlin, 1996, стр. 155 и даље, 223 и даље; A. Junker, *нав. дело*, стр. 409 и даље.
- 4 Постоји и други облик мобилног сукоба закона који настаје када се покретна ствар, на којој је пуноважно стечено стварно право док се она налазила у једној држави, премести у другу државу у којој то стварно право треба да произведе дејства. Проблем се овде додатно компликује, уколико актуелни стварноправни статут не познаје облик стварног права које је стечено према ранијем стварноправном статусу. Литература ову ситуацију назива *окончаним чињеничним стањем*, а настали мобилни сукоб закона *ѓростѓим мобилним сукобом закона* чије решавање, понекад, повлачи за собом и примену тзв. *метѓоде ѓрансѓозиције* којом се непознато страностварно право имплементира у актуелни *lex rei sitae*. Подела на квалификоване и просте мобилне сукобе закона долази из немачке литературе. Вид. фн. 3. Наша литература не врши изричито класификацију на квалификоване и просте мобилне сукобе закона, али разликује отворена и окончана чињенична стања (вид. А. Јакшић, *нав. дело*, стр. 487–489, Т. Варади *et. al.*, *нав. дело*, стр. 359 и даље).
- 5 Чл. 18 у ст. 2 и 3 садржи и два посебна колизиона правила – једно за стицање и престанак стварног права на покретној ствари у превозу (*res in transitu = lex loci destinationis*), а друго за стварна права на превозним средствима (*lex banderae*). О тумачењу и примени чл. 18 ЗРСЗ вид. Михајло Дика, Гашо Кнежевић, Срђан

утврђен релевантни тренутак за који треба узети место налажења покретне ствари, тако да је решавање мобилног сукоба закона препуштено литератури и судској пракси. Домаћи аутори су у више наврата заузимали становишта о решавању овог проблема, док се српски судови још увек нису изјаснили.

Циљ овог рада јесте да се ближе расветли проблем квалификованог мобилног сукоба закона и одреде правила за његово решавање. С обзиром да је Радна група Министарства правде РС израдила радни текст Нацрта новог ЗМПП (Радну верзију ЗМПП – у даљем тексту: Нацрт ЗМПП),<sup>6</sup> пажњу посвећујемо и одредбама чл. 117 овог нацрта које садрже колизиона правила за стварна права на покретним стварима.

## II Правила за решавање квалификованих мобилних сукоба закона

### 1. Примена актуелног стварноправног статута

Иако чл. 18 ЗРСЗ не садржи решење, у домаћој литератури<sup>7</sup> је заузето становиште да се квалификовани мобилни сукоб закон решава тако што се на стицање односно престанак стварног права примењује актуелни (последњи, нови) *lex rei sitae*, тј. право државе у којој се покретна ствар налази у тренутку остварења последњег услова на коме се заснива стицање или престанак стварног права. Ово становиште је владајуће и у странијој литератури<sup>8</sup> и судској пракси,<sup>9</sup> као и у упоредном законодавству.<sup>10</sup>

Стојановић, *Коментар Закона о међународном приватном и процесном праву*, Београд, 1991, стр. 65 и даље.

6 На вебсајту Министарства правде може се наћи текст Радне верзије Закона о међународном приватном праву (вид. <http://www.mpravde.gov.rs/cr/news/vesti/zakon-o-medjunarodnom-privatnom-pravu-radna-verzija.html>, 1.4.2013).

7 Тако М. Дика, Г. Кнежевић, С. Стојановић, *нав. дело*, стр. 69; А. Јакшић, *нав. дело*, стр. 488; Т. Варади *et. al.*, *нав. дело*, стр. 361–362. У старијој југословенској литератури вид. Борис Еиснер, *Међународно приватно право I*, Загреб, 1952, стр. 178.

8 Вид. К. Kreuzer, *нав. чланак*, стр. 54–55; J. Kropholler, *нав. дело*, стр. 525 и 527; А. Junker, *нав. дело*, стр. 409–410; Gerhard Kegel, Klaus Schurig, *Internationales Privatrecht*, München, 2000, стр. 668; J. H. C. Morris, *The Conflict of Laws*, London, 2005, стр. 409 и даље; Cheshire and North, *Private International Law*, London, 1979, стр. 525 и даље; Поликсена Гавроска, Тони Дескоски, *Међународно приватно право*, Скопје, 2011, стр. 300.

9 Вид. нпр. одлуке немачких судова BGH 20.3.1963, BGHZ 39, 173; BGH, *Neue Juristische Wochenschrift (NJW)* 1960, стр. 774. Као и одлуке енглеских судова *Inglis v Usherwood* (1801) 1 East 515; *Glencore International AG v Metro Trading International* (2001) 1 Lloyd's Rep. 284 (цитирано према J. H. C. Morris, *нав. дело*, стр. 409–410 (фн. 86 и 92)).

10 Вид. чл. 87. Закона о међународном приватном праву Белигије из 2004. године; пар. 31 Закона о међународном приватном праву Аустрије; чл. 127 Закона о

Примена актуелног стварноправног статута отвара једно веома важно питање: Да ли се чињенице односно радње неопходне за стицање или престанак стварног права, које су се оствариле док се ствар налазила под окриљем ранијег стварноправног статута узимају у обзир приликом примене актуелног стварноправног статута или је, пак, неопходно да се оне поново остварују у складу са његовим одредбама? У литератури,<sup>11</sup> страној судској пракси<sup>12</sup> и упоредном законодавству<sup>13</sup> преовлађује правило да све чињенице од значаја за стицање (престанак) стварног права које су наступиле док се ствар налазила у једној држави треба сматрати оствареним и у другој држави у којој се ствар налази у моменту остварења последње чињенице на којој се заснива стицање (или престанак) стварног права. На овај начин је заправо постављена фикција да су се све стварноправно релеватне чињенице оствариле под окриљем актуелног стварноправног статута, без обзира где и када је дошло до њиховог остварења. То, дакле, значи да актуелни стварноправни статут има ретроактивно дејство, тј. примењује се и на правно релеватне чињенице које су наступиле док се покретна ствар налазила у претходном ситусу (месту).

Даље, поставља се питање, да ли једно овакво правило треба да буде постављено једнострано, тј. да важи само када је актуелни стварноправни статут уједно и *lex fori*, или универзално, тј. као вишестрано правило које суду налаже да приликом примене актуелног статута узме у обзир чињенице које су наступиле у некој другој држави, без обзира да ли је актуелни статут истовремено и *lex fori*.

У страним кодификацијама обавеза узимања у обзир чињеница насталих у ранијем месту налажења ствари најчешће је постављена једнострано, тј. као правило које се примењује само ако је домаће право актуелни стварноправни статут. На пример, чл. 43 ст. 3 Немачког Уводног закона за Грађански законик садржи једнострану супстанцијалну норму: „Ако *право на ствари, која је доспела у СР Немачку, није иреј-*

међународном приватном праву Холандије из 2011. године; чл. 3536 Закона бр. 923 из 1991. године који представља четврти део Грађанског законика Луизијане; пар. 21 Уредбе са законском снагом о међународном приватном праву Мађарске из 1979. године; чл. 23 Закона о међународном приватном праву и међународном грађанском поступку Турске из 2007. године; чл. 100 Закона о међународном приватном праву Швајцарске из 1987. године.

11 Вид. фн. 7 и 8.

12 Вид. нпр. OLG Zweibrücken 13.7.1898, ZIR 1900, 220.

13 Вид. чл. 102 ст. 1 Закона о међународном приватном праву Швајцарске; чл. 43 ст. 3. Уводног закона за Грађански законик СР Немачке. Иако је ово владајући став у домаћем и упоредном праву, постоје правни ситеми у којима се чињенице остварене под окриљем раније статута не узимају у обзир. Вид. истраживање које је спровео К. Kreuzer, *нав. чланак*, стр. 91.

ходно стицено, за стицање стварног права у СР Немачкој чињенице које су наступиле у другој држави сматраће се оствареним у СР Немачкој.<sup>14</sup> Ова одредба има карактер „помоћне“ норме у тумачењу меродавног немачког супстанцијалног права, тј. примењује се само када је за стицање стварног права на покретној ствари меродавно немачко право (дакле, само када покретна ствар доспе на територију СР Немачке). Ако би актуелни стварноправни статут било странско право, сматра се да би једино оно могло да одлучи о узимању у обзир чињеница остварених у некој другој држави. У супротном, дошло би до „задирања“ у стварноправни поредак стране државе.<sup>15</sup> Веома слично правило садржи и швајцарски ЗМПП.<sup>16</sup>

Према нашем мишљењу, супстанцијално правило о узимању у обзир чињеница насталих у ранијем месту налажења ствари треба да буде постављено универзално (као вишестрано правило) и то треба да важи и за наше међународно приватно право. Основни аргумент у прилог овом ставу огледа се у томе да није могуће навести ниједан оправдан разлог због којег би премештање ствари на домаћу територију требало другачије да буде третирано од премештања ствари у неку другу државу.<sup>17</sup> Такође, тврдња поједних немачких аутора<sup>18</sup> да би постављањем универзалног правила дошло до „задирања“ у стварноправни поредак стране државе једноставно не стоји, јер је за стварноправне прописе већине држава ирелевантно у ком месту је наступила нека чињеница од стварноправног значаја.<sup>19</sup>

Према томе, чл. 18 ЗРСЗ треба тумачити тако да је за стицање или престанак стварног права на покретној ствари меродаван актуелни *lex rei sitae*, а да се чињенице од значаја за стицање или престанак стварног права које су наступиле под окриљем ранијег стварноправног статута

14 Текст одредбе на немачком гласи (Art. 43 EGBGB): „(3) Ist ein Recht an einer Sache, die in das Inland gelangt, nicht schon vorher erworben worden, so sind für einen solchen Erwerb im Inland Vorgänge in einem anderen Staat wie inländische zu berücksichtigen.“

15 Вид. ВТ-Drucks. 13/343, 16; К. Kreuzer, *нав. чланак*, стр. 73, 98–99.

16 Чл. 102 ст. 1 ЗМПП Швајцарске: „Када је покретна ствар доспела у Швајцарску, а стицање или губитак стварног права на тој ствари није већ наступило у иностранству, чињенице које су наступиле у иностранству сматрају се оствареним и у Швајцарској (Gelangt eine bewegliche Sache in die Schweiz und ist der Erwerb oder der Verlust eines dinglichen Rechts an ihr nicht bereits im Ausland erfolgt, so gelten die im Ausland eingetretenen Vorgänge als in der Schweiz erfolgt).“

17 У том смислу и С. Wenderhorst, *MünchKomm*, Art. 43, Rn 173–174 (стр. 2575).

18 Вид. К. Kreuzer, *нав. чланак*, стр. 73, 98–99.

19 Вид. С. Wenderhorst, *MünchKomm*, Art. 43, Rn 174 (стр. 2575), која сматра да одредба чл. 43 ст. 3 ЕГБГБ треба да буде постављена универзално.

сматрају оствареним и у актуелном стварноправном статуту, без обзира да ли је актуелни статут право Србије или право неке друге државе.<sup>20</sup>

У наредним пододељцима осврнућемо се на неколико типичних ситуација квалификованог мобилног сукоба закона<sup>21</sup> које ће нам послужити да ближе објаснимо како функционишу правила која смо овде поставили.

## 2. Ранији (претходни) и актуелни стварноправни статут сматрају чињенично стање отвореним

Нема сумње да су правила која смо поставили у претходном пододељку у првом реду намењена решавању ситуације у којој се ни према ранијем ни према актуелном стварноправном статуту нису стекли сви услови за стицање стварног права на покретној ствари.

Претпоставимо, на пример, да се покретна ствар одређено време налазила у држави А у савесној државини једног лица које је пре истека рока за одржај заједно са ствари прешло у државу Б, према чијем праву овај рок такође није истекао (дакле, и претходни и актуелни стварноправни статут чињенично стање сматрају отвореним).<sup>22</sup> Применом горе постављених правила, најпре се утврђује да је за стицање права својине на покретној ствари одржајем меродавно право државе Б, уколико у држави Б наступи последња чињеница (тј. потребан протек времена) на којој се заснива стицање права својине. Затим, све чињенице од значаја за стицање права својине које су наступиле док се ствар налазила у држави А треба сматрати оствареним и у држави Б. Према томе, савесна државина стечена у држави А и период времена који је протекао док се ствар налазила у држави А узимају се у обзир као да су остварени под окриљем права државе Б. То значи да се ваљаност ових двеју правних чињеница (квалитет државине и протекли период времена) цени

20 Наравно, треба имати у виду да ће се пред домаћим судовима најчешће расправљати спорови о стицању стварног права на покретној ствари која се налази у Србији, што значи да ће се примењивати домаће право као актуелни статут.

21 Упор. Т. Варади *et. al.*, *нав. дело*, стр. 357–362; А. Јакшић, *нав. дело*, стр. 487 и даље; Ј. Kropholler, *нав. дело*, стр. 527–528; А. Junker, *нав. дело*, стр. 410–411; В. von Hoffmann, К. Thorn, *нав. дело*, стр. 523 и даље; Н. Stoll, *нав. дело*, стр. 158; Thomas Pfeiffer, „Der Stand des internationalen Sachenrechts nach seiner Kodifikation“, *Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrecht (IPRax)*, 2000, стр. 270 и даље; Heinz Peter Mansel, „De Weerth v. Baldinger – Kollisionsrechtliches zum Erwerb gestohlener Kunstwerke“, *IPRax*, 1988, стр. 268 и даље; Ј. Н. С. Morris, *The Conflict of Laws*, 3rd edition, London, 1984, стр. 353 и даље, 495; С. Wendehorst, *MünchKomm, Art. 43, Rn 160–177* (стр. 2571–2576); Dirk Looschelders, *Internationales Privatrecht – Art. 3–46 EGBGB, Praxiskommentar*, Berlin-Heildeberg, 2004, стр. 646–647.

22 Ово је типичан пример који се наводи у литератури. Вид. *ibid.*

према праву државе Б (актуелном стварноправном статуту). Ако се покаже да су оне ваљано остварене у складу са одредбама права државе Б, до стицања својине ће доћи када протекне рок за одржај који предвиђа овај статут (наравно, под условом да се у том тренутку ствар још увек налази на територији државе Б).

### **3. Ранији статут чињенично стање сматра отвореним, а актуелни статут окончаним**

Може се догодити да у тренутку преласка покретне ствари из једне у другу државу претходни стварноправни статут чињенично стање сматра отвореним, а актуелни стварноправни статут окончаним, при чему чињенично стање, посматрано из угла актуелног статута, може бити окончано на позитиван или негативан начин.<sup>23</sup> Чињенично стање је окончано на позитиван начин када су чињенице, које су наступиле док се ствар налазила под окриљем ранијег стварноправног статута, довољне да доведу до стицања или престанка стварног права према одредбама актуелног стварноправног статута. Негативно окончана чињенична стања настају када чињенице, које су остварене за време важења ранијег стварноправног статута, нису подобне да произведу било какво правно дејство према одредбама актуелног стварноправног статута, тј. нису према овом праву ваљане за стицање или престанак стварног права.<sup>24</sup>

На пример, ликовни уметник из Србије пуноважно је закључио уговор о продаји једне своје слике са купцем из Француске, коју је наредног дана отпремио из свог атељеа у Београду за Париз. Право Републике Србије за стицање права својине захтева, поред пуноважног правног посла, и предају покретне ствари,<sup>25</sup> док француско право самом уговору признаје транслаторно дејство тако да предаја ствари није неопходна за стицање својине.<sup>26</sup> Уговор о продаји слике закључен је, дакле, под окриљем ранијег стварноправног статута (српског права) према чијим нормама није довољан за стицање права својине (недостаје предаја ствари), али је зато према одредбама актуелног (новог) стварноправног статута (француског права) сасвим довољан да својина на покретној ствари пређе са продавца на купца. Дакле, према актуелном статуту

23 О позитивно и негативно окончаним чињеничним стањима вид. код С. Wendehorst, *MünchKomm, Art. 43, Rn 163–165* (стр. 2572–2573).

24 Вид. *ibid.*

25 Чл. 34 Закона о основама својинскоправних односа (*Службени лист СФРЈ*, бр. 6/80 и 36/90, *Службени лист СРЈ*, бр. 29/96, *Службени гласник РС*, бр. 115/2005).

26 Чл. 938, 1138 и 1583 Француског грађанског законика.

чињенично стање је окончано на позитиван начин.<sup>27</sup> Сличан пример се може конструисати и за стицање права својине одржајем: једно лице, које одређено време има покретну ствар у савесној државини у држави А, пресели се, пре истека рока за одржај, заједно са покретном ствари у државу Б, према чијем праву је рок за одржај већ истекао. Дакле, из угла актуелног стварноправног статута (права државе Б) чињенице, које су наступиле под окриљем ранијег стварноправног статута, довољне су да заснују право својине. У оба ова примера поставља се питање, да ли до стицања права својине долази аутоматски самим „преласком“ ствари у државу према чијем праву су испуњени услови за стицање?

Према нашем мишљењу, одговор на ово питање треба да буде позитиван.<sup>28</sup> Наиме, чињенице од значаја за стицање стварног права, које су се оствариле док се ствар налазила под окриљем ранијег стварноправног статута, сматрају се оствареним и према актуелном (новом) стварноправном статуту који је позван да оконча чињенично стање. Уколико су ове чињенице према одредбама актуелног статута довољне да заснују стварно право на покретној ствари, нема разлога због којих би требало ускратити стицање стварног права самим премештањем ствари на територију ове државе.<sup>29</sup>

С друге стране, када актуелни стварноправни статут чињенично стање, које је остварено у ранијем месту налажења ствари, сматра окончаним на негативан начин, сасвим је јасно да до стварноправног ефекта никако не може доћи, с обзиром да је актуелни статут позван да одлучи о свим неопходним условима (чињеницама) за стицање или престанак стварног права. На пример, ранији стварноправни статут за одржај захтева само праву државину, док актуелни стварноправни статут захтева да државина буде и савесна. Према одредбама актуелног стварноправног статута, чињеница да се покретна ствар налази у несавесној (али правој) државини потенцијалног власника не може бити ваљан услов за стицање својине одржајем (чак и ако је према овом праву рок за одржај истекао), што значи да до њеног стицања неће ни доћи. Иако, дакле, из угла ранијег стварноправног статута постоји одговорајуће „правно стање“ којем би се требало придружити још нека правна чињеница (протек времена) да би дошло до стицања стварног права на покретној ствари, из угла актуелног стварноправног статута реч је о „стању“

27 Реч је такође о типичном примеру из литературе (типичан пример сукоба система који почива на принципу традиције, тј. предаје ствари, и система који почива на принципу консенсуалности). Вид. нпр. Т. Варади *et. al.*, *нав. дело*, стр. 358–359; С. Wenderhorst, *MünchKomm, Art. 43, Rn 163* (стр. 2572).

28 Тако и С. Wenderhorst, *MünchKomm, Art. 43, Rn 163* (стр. 2572).

29 Изузетак би евентуално могле представљати ситуације у којима је покретна ствар фидуцијарно премештена у другу државу. Вид. одељак III овог рада.

које је правно ирелевантно, те стога не може доћи до стварноправног ефекта.<sup>30</sup>

#### 4. Негативно окончана чињенична стања према ранијем стварноправном статусу

Догађа се да се под окриљем ранијег стварноправног статуса остваре све неопходне чињенице за стицање стварног права које захтева актуелни стварноправни статус, при чему оне уопште нису могле да произведу дејства према одредбама ранијег стварноправног статуса.

Одличан пример за овај тип квалификованог мобилног сукоба закона може се конструисати код стицања својине од невласника.<sup>31</sup> Претпоставимо да је савестан купац из Србије купио од овлашћеног продавца у Минхену украдену машину за прераду дрвета коју је донео у Србију. Према немачком праву, које је у овом примеру ранији стварноправни статус, до стицања својине на покретној ствари од невласника не може доћи ако је ствар била украдена, без обзира на то што је стицалац савесно купио ствар од лица које се професионално бави продајом таквих ствари<sup>32</sup> – дакле, немачко право описано чињенично стање сматра окончаним на негативан начин. С друге стране, према српском праву (као актуелном стварноправном статусу) ове чињенице производе стварноправни ефекат, тј. дошло би до стицања својине од невласника, јер је савесни стицалац купио ствар од лица које се бави продајом таквих машина у оквиру своје пословне делатности.<sup>33</sup> Међутим, све чињенице од значаја за стицање својине од невласника догодиле су се док се машина налазила у Немачкој чије право им не признаје стварноправни ефекат. Из тог разлога оне не могу произвести дејства ни након преласка ствари у Србију, без обзира на то што им српско право признаје стварноправно дејство.

Према томе, до аутоматског стицања својине од невласника самим премештањем машине за прераду дрвета у Србију никако не може доћи (тј. не би смело да дође). Чињенично стање је окончано према ранијем (немачком) стварноправном статусу и не може се поново преиспитивати према актуелном стварноправном статусу, па макар то било право Републике Србије.

У последњих неколико година домаћи судови су у више наврата одлучивали о стицању својине од невласника на половним мотор-

30 Упор. Т. Варади *et. al.*, *нав. дело*, стр. 362.

31 Слични примери се могу наћи код Т. Варади *et. al.*, *нав. дело*, стр. 358; А. Јакшић, *нав. дело*, стр. 489.

32 Вид. пар. 932 и 935 Немачког Грађанског законика.

33 Вид. чл. 31 Закона о основама својинскоправних односа.

ним возилима прибављеним у иностранству и, притом, су занемаривали чињеницу да се прибављање возила догодило док се оно налазило у иностранству држави.<sup>34</sup> На пример, у једном случају домаћи суд<sup>35</sup> је одлучивао о стицању својине од невластника на аутомобилу купљеном у СР Немачкој и применио право Републике Србије, при чему није узео у обзир чињеницу да су се куповина (уговор о продаји) и предаја возила у државину, тј. услови за стицање права својине, догодили у Немачкој (тј. док се аутомобил налазио на територији Немачке). У овом случају суд је морао да примени немачко право (ранији статут), јер су се све правне чињенице које би могле довести до стицања својине догодиле док се аутомобил налазио у Немачкој (окончано чињенично стање).

### III Посебно о противправном и фразулозном премештању покретне ствари у другу државу

Поставља се питање, да ли је на стицање или престанак (па чак и на дејства) стварног права правично применити право државе (актуелни стварноправни статут) у коју је покретна ствар доспела на противправан или фразулозан начин?

#### 1. Противправно премештање покретне ствари у другу државу

Код противправног премештања покретне ствари у другу државу ваља разликовати ситуације у којима су инволвирани интереси трећих савесних лица од ситуација у којима то није случај.

За прву групу ситуација опет нам може добро послужити пример са стицањем својине од невластника. Претпоставимо да лице А у једној јувелирници у Београду купи дијамантску огрлицу, при чему не зна да је она украдена у Хрватској и стављена у промет у Србији. Према праву Републике Србије,<sup>36</sup> као актуелном стварноправном статуту, савесни стицалац који је купио покретну ствар од невластника, који у оквиру

34 Вид. Пресуда Окружног суда у Чачку, Гж. 1696/07 од 28.11.2007. године, *Избор судске праксе*, бр. 3/2008, стр. 49; Пресуда Окружног суда у Новом Саду, Гж. 4548/05 од 7.12.2006. године, *Билтен судске праксе Врховног суда Србије*, бр. 2/2007, стр. 98–101 (објављено и у: *Право, теорија и пракса*, 3–4/2007, стр. 64–65); Пресуда Окружног суда у Чачку, Гж. 46/04 од 18.1.2006. године, *Избор судске праксе*, бр. 6/2006, стр. 45; Пресуда Окружног суда у Ужицу, Гж. 1649/06 од 10.7.2007. године, *Избор судске праксе*, бр. 12/2007, стр. 51.

35 Вид. Пресуду Окружног суда у Новом Саду, Гж. 4548/05 од 7.12.2006. године, *Билтен судске праксе Врховног суда Србије*, бр. 2/2007, стр. 98–101 (и у: *Право, теорија и пракса*, бр. 3–4/2007, стр. 64–65).

36 Чл. 31 Закона о основама својинскоправних односа.

своје делатности ставља у промет такве ствари, стиче право својине на тој ствари, што значи да лице А постаје власник огрлице у тренутку када му је она предата. С друге стране, према хрватском праву право својине на покретној ствари не може се стећи од невласника уколико је ствар из власниковог притежања изашла противно његовој вољи,<sup>37</sup> тако да лице А не би могло да стекне право својине на огрлици. Ако се има у виду да је покретна ствар (огрлица) против власникове воље (дакле, на противправан начин) пренета у Србију, поставља се питање да ли би у оваквим ситуацијама било оправдано одступити од основног правила (примена актуелног *lex rei sitae* – права Србије) и применити ранији *lex rei sitae* (право државе у којој се ствар налазила у тренутку крађе – у нашем примеру право Хрватске)?

У страниој и домаћој литератури влада мишљење да на примену права државе у којој се ствар налази у тренутку остварења последњег услова за стицање стварног права (актуелни *lex rei sitae*) не може имати утицаја чињеница да је ствар на њену територију доспела против власникове воље или на други противправан начин.<sup>38</sup> Као разлог за овакав став наводи се очување интереса промета и правне сигурности, који у првом реду имају у виду заштиту интереса савесних трећих лица. Сматра се, наиме, да савесни стицалац (треће лице), коме није познато да је ствар украдена у иностранству, није дужан да зна садржину ранијег *lex rei sitae*, те из тог разлога треба применити актуелни стварноправни статут у који савесни стицалац једино може да се поузда.<sup>39</sup>

С друге стране, има и мишљења да у оваквим ситуацијама треба применити ранији стварноправни статут, тј. право државе у којој се ствар налазила у тренутку противправног одузимања.<sup>40</sup> До примене ранијег статута, као изузетка од општег правила, могло би да дође активирањем клаузуле одступања у правним системима који познају овај облик корекције колизионоправног упућивања (наравно под условом да се испуне услови за њену примену). Могуће је чак и предвидети посебну колизиону норму која би у овом случају упућивала на ранији

37 Чл. 118 ст. 4 Закона о власништву и другим стварним правима Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12).

38 Вид. Н. Stoll, *нав. дело*, стр. 158 са наводима одлука из немачке судске праксе; В. von Hoffmann, К. Thorn, *нав. дело*, стр. 520; А. Јакшић, *нав. дело*, стр. 485. Вид. и енглеску одлуку *Winkworth v Christie Manson & Woods Ltd* (1980) 2 WLR 937 (цитирано према Ј. Н. С. Morris (2005), *нав. дело*, стр. 411).

39 Тако В. von Hoffmann, К. Thorn, *нав. дело*, стр. 520. О проблемима код стицања својине од невласника са елементом иностраности види више: Н. Stoll, *нав. дело*, стр. 180–186.

40 Вид. Н. Р. Mansel, *нав. чланак*, стр. 268 и даље.

статут. Међутим, овом становишту се приговара да не води рачуна о горе поменутиим интересима трећих савесних лица.<sup>41</sup>

Најзад, према трећем становишту, које је нашло своје упориште у белгијском Закону о међународном приватном праву из 2004. године, потребно је узети у обзир и интересе власника ствари и интересе трећих савесних лица, што може водити „издиференцираној“ и комбинованој примени оба (ранијег и актуелног) стварноправна статута. Према чл. 92 ЗМПП Белгије, за повраћај украдене ствари меродавно је, по избору власника, право државе у којој се ствар налазила у тренутку њеног нестанка (нпр. крађе) или право државе у којој се ствар налази у тренутку истицања захтева за повраћај.<sup>42</sup> Међутим, ако право државе на чијој територији је ствар нестала не пружа заштиту савесном држаоцу ствари, савесни држалац се може позивати на заштиту коју му пружа право државе у којој се ствар налази у време истицања захтева за повраћај.<sup>43</sup>

Као што се може видети, белгијски законодавац је покушао да пронађе решење које води рачуна и о интересима власника (нестале односно украдене) ствари и о интересима трећих савесних лица. Дајући власнику овлашћење да изабере примену ранијег или актуелног стварноправног статута на повраћај ствари, белгијски законодавац је желео да заштити интересе власника ствари и да на неки начин колизионоправно „санкционише“ њено противправно премештање на територију друге државе. Међутим, ако се ствар у моменту истицања захтева за повраћај налази у државини трећег савесног лица, овом лицу се даје могућност да захтева заштиту коју му даје актуелни стварноправни статут, под условом да се таква заштита не може добити према одредбама ранијег стварноправног статута. Дакле, савесни држалац ствари може захтевати примену актуелног статута, само ако му одредбе ранијег статута уопште не пружају правну заштиту. Имајући ово у виду, може се догодити да власник за повраћај ствари изабере примену актуелног стварноправног статута, а да се на заштиту савесног држаоца примењује ранији стварноправни статут уколико је његовим одредбама предвиђена таква заштита, без обзира на то што би актуелни стварноправни статут у конкретном случају могао да пружи квалитетнију заштиту (тј. „виши ниво“ заштите) савесном држаоцу ствари. Нама се чини да се оваквим колизионим правилима не води довољно рачуна о заштити трећих савесних лица која приликом стицања државине (и својине) нису могла имати у виду супстанцијалне одредбе ранијег стварноправног статута.

41 Вид. В. von Hoffmann, К. Thorn, *нав. дело*, стр. 520; Н. Stoll, *нав. дело*, стр. 158; Т. Pfeiffer, *нав. чланак*, стр. 275.

42 Чл. 91 ст. 1 ЗМПП Белгије.

43 Чл. 92 ст. 2 ЗМПП Белгије.

Према нашем мишљењу, заштита интереса правне сигурности мора да буде у првом плану. Према томе, када је реч о заштити трећих савесних лица треба остати при правилу да се на стицање стварног права примењује актуелни стварноправни статут. То значи да у горе приказаном примеру лице А, као треће савесно лице, стиче својину на украденој огрлици у складу са одредбама права Републике Србије (као актуелног стварноправног статута). Српско право се примењује и на евентуални захтев претходног (првобитног) власника за повраћај ствари који би могао бити реализован само ако су испуњени услови из чл. 31 ст. 2 и 3 Закона о основама својинскоправних односа (тј. уз накнаду по прометној цени, уколико ствар за њега има посебан значај, под условом да је захтев за повраћај постављен у року од година од стицања својине од невласника).

Када приликом противправног одузимања покретне ствари и њеног премештања у другу државу нису укључени интереси трећих лица (на пример, када власник од лопова или другог несавесног држаоца тражи повраћај ствари коју је овај пренео у другу државу), такође преовлађује становиште да треба остати при примени актуелног стварноправног статута.<sup>44</sup> Ипак, у овој ситуацији би се могло наћи оправдање за одступање од постављеног правила и примену права државе у којој је ствар украдена (тј. примену ранијег стварноправног статута), јер интереси власника ствари долазе у први план. У правним системима који познају клаузулу одступања, до примене ранијег стварноправног статута би се могло доћи активирањем ове клаузуле, ако се испуне услови за њену примену. Поред тога, за ове ситуације је могуће предвидети и посебну колизиону норму која би омогућила примену ранијег стварноправног статута. Видели смо да је тако поступио белгијски законодавац у одредби чл. 92 ст. 1 ЗМПП која даје овлашћење власнику да за свој захтев за повраћај ствари изабере право државе у којој је ствар настала (ранији статут) или право државе у којој се ствар налази у тренутку постављања захтева за повраћај (актуелни статут). Ова одредба несумњиво ставља интересе власника у први план и за то се може наћи оправдање једино када је реч о односу власника и лопова односно несавесног држаоца ствари, тј. када интереси трећих савесних лица нису „у игри“. У супротном (као што смо горе и навели), решења које пружају одредбе чл. 92 белгијског ЗМПП-а сматрамо неадекватним. С обзиром да наш ЗРСЗ не садржи ни клаузулу одступања ни посебно колизионо правило за овакве ситуације, на захтев за повраћај ствари треба применити актуелни стварноправни статут.

---

44 Вид. литературу наведену у фн. 38.

## 2. Фраудулозно премештање покретне ствари

На сличан начин треба приступити и ситуацији у којој је покретна ствар доспела под окриље актуелног стварноправног статута са намером да се постигне стварноправни ефекат који се не би могао постићи или би се могао постићи под знатно строжијим условима да је ствар остала на територији ранијег стварноправног статута (фраудулозно премештање покретне ствари). И у овој ситуацији се, дакле, примењује актуелни стварноправни статут<sup>45</sup> и узимају у обзир чињенице од значаја за стицање стварног права које су настале на територији ранијег *lex rei sitae*, с тим што се ово колизионо правило може короговати не само клаузулом одступања, већ и установом изигравања закона.

ЗРСЗ не садржи клаузулу одступања, али познаје установу изигравања закона (чл. 5 ЗРСЗ<sup>46</sup>) и ако би се покретна ствар преместила из Србије у другу државу у циљу избегавања примене домаћих стварноправних прописа, дошло би до корекције чл. 18 ЗРСЗ, те би се применило домаће право чија се примена желела заобићи. Поставља се, међутим, питање да ли до корекције колизионоправног упућивања путем чл. 5 ЗРСЗ може доћи и када се покретна ствар премешта из једне стране државе у другу страну државу са намером да се примени право ове друге државе. Према нашем мишљењу, одговор на ово питање треба да буде позитиван. Наиме, према чл. 5 ЗРСЗ страном меродавно право се не примењује, ако би његово примењивање имало за циљ избегавање примене права Републике Србије. Под „правом Републике Србије“, како се истиче у једном делу наше доктрине, треба подразумевати не само супстанцијалне норме, већ и колизионе норме нашег правног поретка.<sup>47</sup> Ако се покретна ствар премести из једне стране у другу страну државу са циљем да се избегне примена једног страног права и исходи примена другог (повољнијег) страног права (као актуелног стварноправног статута), долази до вештачког стварања чињеница на којима се темељи „место налажења покретне ствари“ као тачка везивања, чиме се изиграва смисао наше колизионе норме из чл. 18 ЗРСЗ.<sup>48</sup> Из тог разлога применом чл. 5 ЗРСЗ треба санкционисати изигравање наше колизионе норме за стварна права (која представља саставни део права Републике Србије) и применити право државе чија се примена желела заобићи (тј. право ранијег места налажења покретне ствари).

45 Вид. Н. Stoll, *нав. дело*, стр. 158.

46 Чл. 5 ЗРСЗ: „Не примењује се право стране државе које би било меродавно према одредбама овог или другог закона ако би циљ његове примене био избегавање примене права Републике Србије.“

47 Вид. М. Дика, Г. Кнежевић, С. Стојановић, *нав. дело*, стр. 22.

48 Упор. *ibid.*

Најзад, може се поставити и питање да ли има места примени чл. 5 ЗРСЗ када се покретна ствар премешта из стране државе у Србију са намером да се избегне примена страног и исходи примена српског стварног права? Одговор на ово питање (нажалост!) мора бити негативан, јер одредба чл. 5 ЗРСЗ полази од хипотезе да је, након вештачког стварања чињеница, сходно домаћим колизионим нормама страног право одређено као меродавно („не примењује се *право стране државе које би било меродавно према одредбама овој и другој закона*, ако би циљ његове примене био избегавање примене права Републике Србије“). С обзиром да је у описаној ситуацији према домаћој колизионој норми меродавно домаће (српско) право као актуелни статут, одредба чл. 5 ЗРСЗ се не може применити, иако је фразулозним премештањем покретне ствари у Србију изигран смисао колизионог правила из чл. 18 ЗРСЗ.

#### IV Члан 117 Нацрта ЗМПП<sup>49</sup>

Нацрт новог Закона о међународном приватном праву<sup>50</sup> разликује се у великој мери од важећег ЗРСЗ, како у погледу структуре<sup>51</sup> тако и у погледу садржине и обима.<sup>52</sup> Када је реч о колизионим нормама за стварна права, Нацрт ЗМПП доноси велике промене.<sup>53</sup> Једна од најзначајних

49 Аутор овог рада је члан Радне групе за израду Нацрта новог Закона о међународном приватном праву Министарства правде Републике Србије. Аутор и остали чланови Радне групе се захваљују проф. Урлиху Дробнигу (Ulrich Drobniг) са Макс Планк института за упоредно и међународно приватно право у Хамбургу на помоћи и корисним сугестијама приликом израде колизионих норми за стварна права у које спадају и правила садржана у чл. 117 Нацрта ЗМПП.

50 Текст Радне верзије Закона о међународном приватном праву може се наћи на вебсајту Министарства правде Републике Србије (вид. <http://www.mpravde.gov.rs/cr/news/vesti/zakon-o-medjunarodnom-privatnom-pravu-radna-verzija.html>, 1.4.2013).

51 Структура Нацрта ЗМПП почива на тзв. „идеји логичког редоследа правних целина“ (швајцарско-белгијски модел), тако да је редослед уређивања материје следећи: опште одредбе о надлежности, поступку и одређивању меродавног права; посебне одредбе о надлежности и одређивању меродавног права; одредбе о признању и извршењу судских одлука. О различитим моделима и у прилог усвојене структуре вид. М. Живковић, „Рад на новом Закону о међународном приватном праву Републике Србије – почетне дилеме и актуелно стање“, у: Бернадет Бордаш, Маја Станивуковић (уредници), *Зборник радова за седме Конференције за међународно приватно право – Проширење „Европској правосудној простора“ на државе чланице ЦЕФТА*, одржане 25. септембра 2009. године, Нови Сад, 2009, стр. 178 и даље.

52 У Нацрт ЗМПП реципиране су одредбе свих релевантних уредби ЕУ које уређују материју међународног приватног права.

53 Иако је у основи је задржан исти колизионоправни принцип као и у ЗРСЗ – примена права места налажења ствари, Нацрт ЗМПП посвећује стварноправним односима са елементом иностраности укупно 11 чланова (чл. 113–123).

промена јесте одвојено колизионоправно уређење стварних права на непокретним стварима од стварних права на покретним стварима. Разлог за ову новину управо лежи у чињеници да мобилни сукоб закона погађа само стварна права на покретним стварима. Одредбе чл. 117 Нацрта ЗМПП садрже колизионе норме за одређивање меродавног права за стварна права на покретним стварима којима се уједно решава и квалификовани мобилни сукоб закона:

1. *За стицање и престанак стварног права на покретној ствари меродавно је право државе у којој се покретна ствар налазила у тренутку предузимања радње или наситивања чињенице на којој се заснива стицање или престанак стварног права.*
2. *Ако су поједине радње или чињенице, које су неопходне за стицање или престанак стварног права на покретној ствари, наситивале у једној држави, смањене се оствареним и у другој држави у којој је наситивала последња радња или чињеница којом се заснива стицање или престанак стварног права.*
3. *За садржину и дејства стварног права на покретној ствари меродавно је право државе у којој се она налази.*

Одредбом става 1 је предвиђено да се на стицање и престанак стварног права примењује актуелни (нови, последњи) *lex rei sitae*, тј. право државе у којој се ствар налази у тренутку остварења последње чињенице на којој се заснива стицање или престанак стварног права. Ово колизионо правило представља нормативни израз владајућег становишта у домаћој и страниј литератури о решавању квалификованог мобилног сукоба закона о коме смо већ дискутовали у претходним одељцима, па све што је тамо написано важи и за тумачење овог правила. Узори за састављање овог колизионог правила могу се наћи у многим страним кодификацијама међународног приватног права, као што је немачки Уводни закон за Грађански законик (чл. 43), белгијски ЗМПП (чл. 87), холандски ЗМПП (чл. 127), швајцарски ЗМПП (чл. 100), бугарски ЗМПП (чл. 64) итд.

Одредба става 2 садржи специјалну супстанцијалну одредбу која има карактер „помоћне“ норме у тумачењу меродавног права одређеног ставом 1 и представља допунско правило за решавање квалификованог мобилног сукоба закона, јер одређује „судбину“ чињеница и радњи од значаја за стицање или престанак стварног права које су наступиле под окриљем права ранијег места налажења ствари. Наиме, постављена је фикција да су ове чињенице или радње остварене у актуелном стварноправном статуту, што значи да се овај статут на њих примењује. И ова одредба је формулисана потпуно у складу са владајућим становиштем у

литератури. Притом, важно је истаћи да је она постављена на универзалан начин, тј. као вишестрано правило које суду налаже да приликом примене актуелног статута узме у обзир чињенице које су наступиле у некој другој држави, без обзира да ли је актуелни стварноправни статут право Републике Србије или страно право.

Одредбом ст. 3 је предвиђено да се на садржину и дејства стеченог стварног права примењује право државе у којој се ствар налази у моменту када се ова питања постављају. Овим колизионим правилом се решава прости мобилни сукоб закона и оно се неретко мора тумачити у вези са одредаба чл. 118 Нацрта ЗМПП-а,<sup>54</sup> којима у овом раду због ограниченог простора излагања не посвећујемо пажњу.

На крају, важно је споменути да нови Нацрт ЗМПП-а, за разлику од ЗРСЗ-а, познаје општу клаузулу одступања (чл. 36)<sup>55</sup> којом се може кориговати „регуларно“ колизионоправно упућивање, ако постоји знатно ближа веза са неким другим правним поретком. Према нашем мишљењу, у стварноправним односима са елементом иностраности клаузула одступања би се, уз испуњење потребних услова, могла применити ако се њеном применом не угрожавају интереси трећих савесних лица. То би се могло догодити у случајевима фразулозног и противправног премештања покретне ствари, али и тада правна сигурност и заштита трећих савесних лица морају имати предност у односу на принцип најближе везе. Међутим, ако интереси трећих лица нису „у игри“, а то ће на пример бити случај када власник тражи повраћај ствари од несавесног држаоца (лопова или другог држаоца ствари који зна да је ствар украдена – нпр. свесно ју је купио од лопова), клаузула одступања се може применити и ако се у конкретном случају покаже да постоји знатно ближа веза са правом државе у којој је ствар украдена (тј. са ранијим стварноправним статутом), примениће се право те државе.

С друге стране, Нацрт ЗМПП не садржи одредбе о изигравању закона. Међутим, иако је у Нацрту ЗМПП *fraus legis* изостављен као посебна установа међународног приватног права, чињеница да је покретна ствар премештена из једне у другу државу с намером постизања одговарајућег стварноправног ефекта могла би у оквиру примене меро-

54 Чл. 118 Нацрта ЗМПП садржи три одредбе (става) којима се уређује транспозиција стварних права стечених у иностранству у правни поредак Републике Србије.

55 Чл. 36. Нацрта ЗМПП-а гласи: „(1) Право меродавно на основу одредаба овог Закона изузетно се не примењује ако је на основу свих околности случаја очигледно да однос има веома слабу везу са државом чије је право меродавно, а има веома блиску везу са неком другом државом. (2) Ако су испуњени услови из става 1 овог члана, примењује се право државе са којом је однос у веома блиској вези. (3) Одредба става 1 овог члана се не примењује уколико је извршен избор меродавног права у складу са овим Законом или ако се одређивањем меродавног права настоји да оствари одговарајући материјалноправни резултат.“

давног (актуелног) стварноправног статута активирати установу злоупотребе права помоћу које би се санкционисале и овакве радње.<sup>56</sup>

## V Закључак

Када Нацрт ЗМПП и његове одредбе из чл. 117 постану позитивно право у Републици Србији, имаћемо јасно постављена правила за решавање квалификованих мобилних сукоба закона. До тада ову правну празнину у нашем међународном приватном праву треба, приликом тумачења чл. 18 ЗРСЗ, попунити на следећи начин:

1. Квалификовани мобилни сукоб закона се решава тако што се на стицање или престанак стварног права на покретној ствари примењује право државе у којој се ствар налази у моменту остварења последње чињенице или радње на којој се заснива стицање или престанак стварног права (актуелни стварноправни статут).
2. Актуелни стварноправни статут се примењује на све услове за стицање или престанак стварног права на покретној ствари, укључујући и оне који су се остварили када се ствар налазила у ранијем ситусу.
3. Ако у тренутку преласка покретне ствари из једне (ранији стварноправни статут) у другу државу (актуелни стварноправни статут), ранији стварноправни статут чињенично стање сматра отвореним, а актуелни стварноправни статут окончаним на позитиван начин, сматра се да је стварно право засновано самим преласком на територију актуелног стварноправног статута. Ако, пак, актуелни стварноправни статут чињенично стање, које је остварено у ранијем месту налажења ствари, сматра окончаним на негативан начин, до стварноправног ефекта (тј. до стицања стварног права) не може доћи.
4. Ако се под окриљем ранијег стварноправног статута остваре све неопходне чињенице за стицање стварног права које захтева актуелни стварноправни статут, при чему оне уопште нису могле да произведу дејства према одредбама ранијег стварноправног статута (негативно окончано чињенично стање), самим премештањем ствари на територију актуелног статута не може доћи до аутоматског стицања стварног права. На чињенично стање које је окончано, било на негативан било на

<sup>56</sup> О злоупотреби права вид. Владимир Водинелић, *Такозвана злоупотреба њрава*, Београд, 1997.

позитиван начин, према ранијем стварноправном статуту не може се применити актуелни, већ искључиво ранији стварноправни статут.

5. Примена актуелног стварноправног статута на стицање или престанак стварног права важи у начелу и када је покретна ствар доспела на његову територију на противправан или фразулозан начин. Фраудулозно премештење покретне ствари у другу државу у циљу примене њеног права може се санкционисати установом изигравања закона из чл. 5 ЗРСЗ.

**Slavko ĐORĐEVIĆ, PhD**

**Assistant Professor at the Faculty of Law University of Kragujevac**

## **RESOLVING QUALIFIED CONFLICT MOBILE IN PROPRIETARY RELATIONS WITH FOREIGN ELEMENT**

### **Summary**

*In the present paper author deals with the problem of so called “qualified conflict mobile” that appears when a tangible movable moves from one to another country before all legal facts that are required for the acquisition or cessation of the right in rem have been occurred. Art. 18 (1) of the Serbian Private International Law Act, which stipulates the lex situs rule for rights in rem, has not solved the problem of changing the situs of tangible movables, i.e. has not determined the moment of time at which the situs of movable is relevant. The change of the situs of a movable (its replacement from one to another country) opens the question of changing the applicable law – it creates dilemma whether the right in rem shall be governed by previous or actual lex situs. Analyzing several typical situations in which qualified conflict mobile appears, author tries to establish the rules for its resolving that could serve for filling the legal gap in Serbian PIL Act. The attention is also given to the Art. 117 of the Draft of new Code on Private International Law which contains the rules for resolving qualified conflict mobile.*

**Key words:** *changing the situs of movable, actual lex situs, opened and closed circumstances of the case, unlawful movement of movable in another situs, fraudulent change of lex situs, Serbian Draft PIL Code.*